

[Förvärvandet och utdelandet](#), ML

[Så att ingenting förfars](#), SB

Vi tror och lär:

[Om den heliga Skrift](#)

[Om Gud](#)

[\[Register\]](#) [\[Årgångar\]](#) [\[Föregående nr\]](#) [\[Nästa nr\]](#)

Förvärvandet och utdelandet

Ur "Mot de himmelska profeterna" av M. Luther 1524.

Om syndaförlåtelsen talar vi på två sätt. Å ena sidan talar vi om hur den förvärvats och vunnits och å andra sidan om hur den delas ut och skänkes.

Att Kristus erövrat den på korset är sant. Men han har inte delat ut den eller givit den på korset. I nattvardens sakrament har han inte erövrat den, men där har han delat ut den och givit den genom Ordet, vilket också sker när evangelium predikas. Förvärvandet har skett en gång för alla på korset, men utdelandet sker kontinuerligt, både före och efter (korset), från världens början till dess slut.

Om jag nu söker syndernas förlåtelse, så far jag inte till korset, ty jag kommer inte finna att den ges där. Inte heller måste jag hålla fast vid Kristi lidande genom att tänka tillbaka och komma ihåg, som dr. Karlstadt lättsinnigt säger, ty jag kommer inte finna förlåtelsen där heller. Men i sakramentet eller evangeliet kommer jag att finna det ord som delar ut, räcker fram, erbjuder och ger mig den förlåtelse som vanns på korset.

Därför har jag alldeles rätt, när jag lär att var och en som för sina synders skull har dåligt samvete skall gå till sakramentet och få tröst, inte på grund av brödet och vinet och Kristi kropp och blod, utan på grund av Ordet som i sakramentet erbjuder, räcker fram och ger mig Kristi kropp och blod, utgiven och utgjutet för mig. Är inte det klart nog? – Allt hänger på Ordet.

Så att ingenting förfars

Vid det stora bespisningsundret, då fem tusen mättades med fem kornbröd och två fiskar, fick lärjungarna befallning att samla ihop det som blivit över ”så att ingenting förfars” (Joh. 6:12). Detta brödunder syftar inte direkt på nattvarden, men vi kan ändå låta det få påminna oss om att Jesus också har omsorg om nattvardens välsignade bröd och vin, så att det kommer till rätt användning. Inget skall förfaras, utan brukas som ett sakrament till syndernas förlåtelse. Därtill har Jesus instiftat nattvardens heliga måltid.

I årets första nummer av Lutheranen informerade vi kort om våra lärosamtal med Evangelisk-Lutherska Bekännelsekyrkan (ELBK) och berörde särskilt frågan om vad man skall göra med det som eventuellt blir över vid en nattvardsgång. Vi såg då mycket positivt på möjligheterna till endräkt och samsyn på Skriftens grund i denna fråga.

ELBK:s lärokommission har sedan dess sammanfattat ELBK:s syn på det överblivna i två teser. Teserna, som vi fått del av, har nyligen publicerats och kommenterats av redaktören Per Jonsson i nr 7/95 av ELBK:s tidning Lutherskt Sändebrev. De har följande lydelse.

1. Att det konsekrerade, d.v.s. Kristi kropp och blod skall ätas och drickas vid mässan är inte ett adiáforon utan befallt i Guds ord. Det enda som i instiftelseorden uttalas om Kristi lekamen och blod är att de skall ätas och drickas. Kristus säger: ”Tag och ät!” ”Drick alla härav!” Förnekar vi detta är vi inte bibeltrogna.
2. Hur det skall förfaras med det, som ändå skulle bli över vid kommunionen är däremot en fri sak, då Guds ord inte yttrar sig om det. Om prästen ensam förtär det, eller om flera av de sista nattvardsgästerna tar emot det, står oss fritt. Att vi inte sparar det överblivna av det konsekrerade till nästkommande nattvardsgång – sådant har förekommit i lutherska kyrkor – är inte för att det finns något Guds ord, som förbjuder detta, utan för att, som t.ex. Luther har uttryckt det, undvika onödiga frågor och spekulationer om det

konsekrerade som sålunda förvaras.

Vi har haft en del invändningar mot ELBK:s andra tes, som vi tycker kommer i konflikt med vad som sägs i den första. I den första tesen konstateras det alldeles rätt och riktigt, att vad man gör med det konsekrerade inte är något adiaforon (fri sak). Det skall enligt Guds Ord förtäras i mässan. Men den andra tesen ger intryck av att det ändå finns undantag från Kristi befallning att äta och dricka. Det förstärks av antydning om att det konsekrerade i princip skulle kunna sparas till en annan gång.

Vår egen kyrkas ståndpunkt har vi sammanfattningsvis formulerat på följande sätt.

1. Det bröd och vin som konsekrerats i mässan står under instiftelseordens befallning att äta och dricka som ett sakrament.
2. Instiftelseordens befallning gäller således även det som eventuellt blir över sedan alla nattvardsgäster fått del av sakramentet. Det finns enligt Skriften inget konsekrerat bröd och vin som är undandraget instiftelseordens befallning att äta och dricka i mässan.
3. Om det olyckligtvis och oavsiktligt ändå uppstår den situationen att konsekrerat bröd och vin finns kvar efter mässans slut, så är dessa element att betrakta som extra usum, dvs. de har hamnat utanför det av Kristus instiftade bruket och omfattas inte längre av Kristi befallning. Om sådant överblivet säger Skriften inget och någon lära kan därför inte utformas om det. Hur man i det fallet förfar med elementen är ytterst en fri sak som hör hemma under området för pietet och gott omdöme.

Det bör observeras att den sista punkten handlar om sådant överblivet som genom slarv, misstag eller olyckliga omständigheter trots allt visar sig vara kvar *efter gudstjänstens slut*, då den sista psalmen har sjungits och församlingen lämnar kyrkan. Sådana olycksfall kan inträffa också i den mest rättrogna kyrka, där man inte alls vill göra något annat med de konsekrerade elementen än vad de är instiftade till. I dessa beklagansvärda fall säger vi således, att man med stöd av Skriften inte kan hävda att det överblivna skall sparas och behandlas som ett sakrament, som t.ex. romerska katoliker gör. Kristi kropps och blods

underbara närvaro förverkligas nämligen bara i en gudstjänst som firas enligt Kristi instiftelse. Dit hör först en rätt lära och förkunnelse om vad nattvardselementen är och ger, sedan konsekrationen som skapar den sakramentala närvaron i kraft av Kristi egna ord, som läses över brödet och vinet, och slutligen lydning för befallning att äta och dricka till syndernas förlåtelse. Utanför denna gudstjänst står elementen inte längre under något Guds ord och löfte och förlorar därmed sin sakramentala karaktär. Början och slutet på Kristi underbara och tröstrika närvaro i sakramentet avgränsas på detta sätt mycket tydligt i den lutherska kyrkans bekännelseskrifter (Konkordieformeln, SKB s. 624). Vi måste akta oss för allt som tömmer konsekrationen på dess kraft och gör gränserna för närvarons början och slut flytande.

Det intressanta med Per Jonssons kommentarer i Lutherskt Sändebrev till ELBK:s teser är nu att han tolkar dem så att de i allt väsentligt stämmer överens med den gamla äktlutherska läran om nattvarden. Hans utläggning av ELBK:s teser kan man sammanfatta på följande sätt.

1. Det överblivna skall förtäras innan mässan är slut. Den andra tesen upphäver inte vad som enligt första tesen är befallt av Herren. Per Jonsson skriver: ”När det konsekrerade har blivit förtärt, har Jesu befallning fullgjorts, då är kommunionen avslutad och därmed är också den sakramentala handlingen fullgjord”. Bättre kan det knappast sägas.
2. Av den första tesen följer således att det enda som *under mässan* står oss fritt, i fråga om det som är kvar av sakramentet, är att ”prästen ensam förtär det, eller att en eller flera av de sista nattvardsgästerna får ta emot det”.
3. Det som sägs om möjligheten att spara det överblivna till nästa nattvardsgång avser endast sådant som ”oavsiktligt och av oaktsamhet ändå skulle visa sig vara kvar *efter mässans slut*.” (min kurs.). Sådant överblivet är inte längre något sakrament. Hur man här förfar med brödet och vinet är en fri sak.

I Jonssons framställning kommer skillnaden mellan överblivet under och efter nattvardsgudstjänsten tydligt fram. Det gör den inte i teserna.

I samma nummer av Lutherskt Sändebrev återfinns också en alldeles förträfflig liten artikel om Luther och det överblivna, författad av en teolog vid namn John R. Stephenson. Denne visar att det för Luther aldrig var ett adiaforon hur överblivna nattvardselement behandlades, utan en lärosak. Stephenson skriver bl.a.: *Man bör lägga märke till att reformatorn inte förlägger realpresensens upphörande till när den siste nattvardsgästen har ätit och druckit utan till när alla nattvardselementen som konsekurerats har förtärts.* Detta är utan tvekan en rätt beskrivning av genuint luthersk lära och därav följande praxis. Det enda som Skriften säger om det konsekurerade brödet och vinet är att det skall ätas och drickas till syndernas förlåtelse. Det skall vi enkelt tro, lära och göra. Hur kan egentligen den som vill följa Herren överhuvudtaget komma på tanken att göra något annat med de heliga gåvorna än vad de är instiftade till?

Genom att rätta oss efter Bibelns enkla och klara ord befrias vi också från alla spekulativa och meningslösa funderingar över vad det som eventuellt blir kvar efter mässans slut är eller inte är. Även av den anledningen var många lutheraner förr i tiden mycket måna om att inget av det heliga skulle förfaras, utan i stället komma till en rätt och välsignad användning genom att förtäras i mässan. Och man såg det inte alls som något konstigt att prästen eller några andra tog emot sin Herre och Frälsare två gånger i en och samma gudstjänst. Goda lutheraner har alltid hållit sakramentet mycket högt och har gärna och ofta velat fira Herrens Heliga Nattvard.

Vi tackar Per Jonsson för hans förtydligande av ELBK:s teser och hoppas att hans tolkning också kommer att sanktioneras officiellt av ELBK:s lärokommission och styrelse.

Staffan Bergman

[^]

